

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА АКТИВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Питання підвищення рівня фінансової грамотності населення у контексті активізації фінансової поведінки домогосподарств постійно перебувають у полі зору зарубіжних і українських вчених та фахівців-практиків, адже фінансово грамотне населення здатне приймати ефективні та зважені фінансові рішення, сприяє розвитку фінансових ринків та стимулює економічне зростання в країні загалом. Окремі аспекти взаємовпливу фінансової грамотності і фінансової поведінки домогосподарств є об'єктом наукових досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців (А. Бокареєв, Т. Кізима, О. Ковтун, О. Кузіна, І. Ломачинська, А. Незнамова, Н. Слав'янська, А. Столярова, Г. Шахназарян, О. Шаманська та ін.). Проте дослідженню зазначеної проблематики слід приділяти значно більше уваги, адже вона є надзвичайно актуальною в сучасних умовах, оскільки громадяни, які володіють основами фінансової грамотності, можуть самостійно аналізувати й оцінювати основні тенденції фінансового життя держави і відповідно до обставин моделювати стратегії своєї фінансової поведінки, обираючи найефективніші та найоптимальніші з них.

Безперечно, вибір домогосподарствами активних стратегій фінансової поведінки потребує наявності необхідних фінансових знань і навиків та формування відповідного рівня фінансової культури українських громадян. Відтак фінансова освіта та фінансова грамотність населення в сучасних умовах стає одним з найважливіших факторів економічного зростання держави та підвищення рівня доходів домогосподарств.

Відтак упродовж останніх років у багатьох країнах світу національними урядами усе більше уваги приділяється підвищенню рівня фінансової грамотності населення. Ретроспективно цей процес розпочинався передусім у формі окремих ініціатив громадських чи приватних організацій стосовно надання консультативної допомоги громадянам у сфері управління особистими фінансами та інформуванні щодо специфіки користування певними фінансовими продуктами або послугами. Однак у подальшому питання підвищення рівня фінансової грамотності та фінансової освіти населення розвинулися до рівня національних програм і стратегій [1, с. 73].

На наш погляд, проблеми підвищення рівня фінансової грамотності населення є особливо актуальними і для України, адже більшість громадян мають не лише поверхові уявлення стосовно основних

принципів функціонування фінансових ринків і можливостей інвестування на них, але й продовжує відчувати колосальну недовіру до таких інституцій.

Загалом низький рівень фінансової грамотності громадян в Україні науковці пояснюють наявністю таких проблем як: недостатня поінформованість про фінансові послуги; брак знань щодо прав та обов'язків споживачів фінансових послуг; необізнаність щодо видів фінансових ризиків та управління ними. Крім зазначених проблем, негативно вплинула на фінансову освіченість українців успадкована від колишньої командно-адміністративної системи відсутність зацікавленості держави у фінансовій освіті населення, що призвело до таких наслідків, як низький рівень доходів громадян; сформований менталітет українців як нації, що не бажає жити в борг; психологічна неготовність населення сприймати нові фінансові знання [2, с. 34].

Відтак, на наш погляд, програми фінансового просвітництва щодо оптимізації фінансових потоків вітчизняних домогосподарств з метою оптимізації їх фінансової поведінки мають бути спрямовані насамперед на те, щоб навчити українців робити самостійний вибір при придбанні фінансових товарів чи послуг, а не копіювати поведінку інших суб'єктів чи слідувати чужим, нехай навіть і цілком логічним порадам. Ситуація в Україні посилюється ще й тим, що на вітчизняному фінансовому ринку розширюється та поступово ускладнюється набір фінансових продуктів і послуг, причому супроводжується цей процес засиллям реклами (нерідко недоброросовісної й доволі агресивної), що все більше потребує від українського споживача фінансових послуг відповідних знань і навиків.

Безумовно, належний рівень фінансової грамотності громадян здійснює позитивний вплив на економіку держави та рівень добробуту її населення, а також сприяє раціоналізації фінансової поведінки членів домогосподарств (рис. 1). Високий рівень фінансової грамотності дозволяє ефективніше управляти фінансовими ресурсами, вкладаючи тимчасово вільні кошти у різноманітні інструменти, сприяє формуванню активних моделей фінансової поведінки.

Враховуючи те, що мотивація до активної фінансової поведінки визначається, по-перше, схильністю до накопичення багатства, турботою про споживання й інвестування в майбутньому; по-друге, економічним кліматом (інфляція, безробіття, ставка проценту); по-третє, економічною інформацією; по-четверте, особистими інтересами; по-п'яте, інституційними чинниками (довіра до державних органів, ефективність системи прав, стан банківської системи й фінансового ринку, податкової системи), вкрай важливим на рівні держави є розроблення заходів щодо стимулювання активних форм фінансової поведінки українських домогосподарств (рис. 2).

Підвищує рівень користування фінансовими продуктами, прозорість фінансового ринку, його стабільність

Сприяє зростанню добробуту домогосподарств завдяки раціоналізації сімейного бюджету, розвитку здатності управляти власними фінансами упродовж життєвого циклу

Забезпечує захист населення від шахрайства, підвищує фінансову безпеку громадян

Сприяє підвищенню професійної кваліфікації працівника, що допомагає домогосподарству покращити матеріальне становище, а роботодавцям отримати більш кваліфіковані трудові ресурси

Сприяє надходженню коштів населення в економіку регіонів та країни в цілому і розширенню на цій основі фінансування реального сектору економіки

Рис. 1. Вплив фінансової грамотності на фінансову поведінку домогосподарств

Збільшення кількості інвесторів на основі зростання доходів населення, вирівнювання територіального, галузевого і соціального розподілу доходів

Зростання рівня фінансової та економічної грамотності населення, довіри до держави і фінансових інститутів

Активізація розвитку фінансового ринку щодо різноманіття фінансових інструментів, розвитку роздрібної торгівлі фінансовими інструментами та системи страхування

Стимулювання інвестиційної діяльності методами політики щодо регулювання доходів, реформування системи соціального та пенсійного страхування

Рис. 2. Державні заходи щодо стимулювання активних форм фінансової поведінки населення в Україні

Відтак для того, аби населення мало змогу переходити до активних моделей фінансової поведінки, воно має отримувати достатні для заощадження й інвестування доходи, а також володіти певним набором

фінансових знань щодо основних тенденцій, котрі мають місце на фінансовому ринку України. Відтак можемо стверджувати, що фінансова грамотність, безумовно, розширює вибір стратегій фінансової поведінки, підвищує можливості як отримання доходу, так і досягнення особистої фінансової стабільності та незалежності.

З огляду на вищезазначене, доводиться визнати, що на рівні стратегії розвитку України підвищення рівня фінансової грамотності населення слід розглядати як один з найважливіших векторів розвитку держави [3, с. 153]. При цьому важливо зазначити, що складність проблеми підвищення рівня фінансової грамотності і фінансової активності вітчизняних домогосподарств вимагає проведення послідовної державної політики, спрямованої на підвищення фінансової грамотності населення. Переконані, що лише наявність такої політики дозволить забезпечити комплексний підхід до вирішення означеної проблеми і дасть можливість підвищити ефективність відповідних заходів за допомогою координації зусиль органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, освітніх установ, громадських і комерційних організацій, що реалізують освітні ініціативи у сфері фінансової грамотності.

Література:

1. Столярова А. А., Г. Э. Шахназарян Анализ мировой практики развития финансового образования и повышения финансовой грамотности населения. Финансы и кредит. 2010. № 34 (418). С. 72-78.

2. Слав'янська Н., Незнамова А. Підвищення фінансової грамотності: комерційний проект чи державна необхідність? Вісник НБУ. 2013. №4. С. 31-35.

3. Шаманська О. Фінансова грамотність як основа оптимізації фінансової поведінки домогосподарств в сучасних умовах. Методологічні проблеми фінансової теорії та практики: збірник наукових праць. –Тернопіль: ТНЕУ, 2014. –С. 151-154.

Бойко Оксана Богданівна

ст. гр. ФУПОзм-21, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Малиняк Б.С.

ПЛАНУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ: ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМИ

Складання проекту державного бюджету має не ЛИШЕ технічний, але й політичний характер. Адже за її результатами необхідно вирішити два основних завдання. З одного боку, якомога точніше спрогнозувати доходи бюджету, вірно визначити потребу і спланувати витрати, правильно розрахувати показники проекту бюджету, а з іншого – скласти бюджет, який би максимально повно враховував пріоритети та потреби держави і був схвалений суспільством.